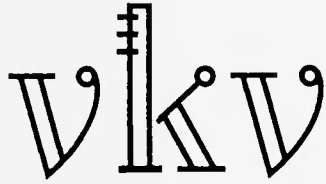


37.036: 372.079.28: 374.036: 792.8 (060.51)



**Boekmanstichting-Bibliotheek**  
Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam  
Tel. 243739

Illustraties : Luuk Poorthuis

Copyright: Vereniging voor Kunstzinnige Vorming  
Lucasbolwerk 11  
3512 EH Utrecht  
030 - 313424

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de VKV.

## INHOUDSOPGAVE

	blz.
<u>VOORWOORD.</u>	2
<u>1. ALGEMENE UITGANGSPUNTEN.</u>	4
1.1. De instellingen voor KV - situatieschets	4
1.2. Dans algemeen	6
1.3. Dans binnen de instelling	8
<u>2. MOGELIJKHEDEN VOOR INRICHTING.</u>	10
2.1. Het aanbod	10
2.2. Actief - receptief	14
2.3. Organisatie van het aanbod	15
2.4. Welk aanbod voor wie	17
<u>3. VOORWAARDEN.</u>	22
3.1. Dansteam	22
3.2. Instrumentale begeleiding	23
3.3. Accommodatie	26
3.4. Beschrijving van de cursussen/dansactiviteiten	28
3.5. Binnen- en buitenschools dansen	28
3.6. Multi-disciplinair werken	29
<u>BIJLAGEN:</u>	
A. Beschrijving danssoorten en ADV	31
B. Vooropleiding vakopleiding	38
C. Lijst met (landelijke) instituten	41
D. Dansvloeren	42
E. Functieprofiel instrumentaal begeleider	43
F. Erkenningenregeling - onderdelen mbt dans	44
G. Aanbevolen literatuur	54

VOORWOORD

In 1987 bracht de VKV het Inrichtingsplan voor muziekscholen uit. Dit werd door de muziekscholen goed ontvangen. Tegelijkertijd echter constateerde men dat de dans in het plan geheel ontbrak. Ten onrechte, meenden velen, want meer dan de helft van de muziekscholen geeft naast muziekles ook dansles. Al snel werd dus het besluit genomen om ook voor de dans in instellingen voor kunstzinnige vorming een inrichtingsplan te maken. Dat plan moest enige relatie vertonen met het muziekplan; tevens moest het niet alleen voor muziekscholen, maar ook voor creativiteitscentra bruikbaar zijn.

Na verloop van enige tijd werd een werkgroep geformeerd, die deze taak op zich nam. In de werkgroep zaten:

Anne-Marie Backes	hoofd van de dansafdeling van de Stichting Kunstzinnige Vorming Rotterdam
Berdien Borgers	dansdocente aan de Stichting Kunstzinnige Vorming Eindhoven, choreografe en danseres
Marieke Stenvers	stafmedewerkster dans bij het Landelijk Ondersteuningsinstituut Kunstzinnige Vorming
Liesbeth Wiertz	directeur Stedelijke Balletschool Venlo, docente Regionale Vooropleiding Klassiek Ballet-Limburg, coördinatrice en docente klassieke techniek - Hogeschool voor de Kunsten Arnhem - afd. Venlo
Hans Heimans	adjunct-directeur VKV

Naast deze werkgroep fungeerde een klankbordcommissie, bestaande uit deskundigen op verschillende gebieden van het dansonderwijs en de Inspecteur Dansante Vorming. Deze commissie voorzag tussentijdse concepten van commentaar.

In het najaar van 1989 verscheen een ontwerp-plan, dat werd verspreid onder alle VKV-leden. Tijdens een discussiedag op 17 november 1989 werden alle betrokkenen in de sector Kunstzinnige Vorming in de gelegenheid gesteld hun commentaar op het ontwerp-plan te leveren. Aan de hand van deze commentaren is het ontwerp herschreven tot een definitief plan.

Het plan heeft een tweeledig doel:

1. richtlijn zijn voor instellingen KV, die reeds dans in hun aanbod hebben, maar dit aanbod willen perfectioneren en/of uitbreiden;
2. stimulans en handvat zijn voor instellingen KV, die nog geen dansonderwijs verzorgen, om de dans als discipline te integreren in het instellingsbeleid en het aanbod.

Het plan valt in 3 delen uiteen:

- algemene uitgangspunten
- mogelijkheden voor inrichting
- voorwaarden.

Getracht is om binnen die 3 onderdelen zo volledig mogelijk te zijn, maar daarnaast de nota qua omvang binnen de perken te houden. Sommige onderdelen zijn beknopt beschreven, in een aantal gevallen wordt verwezen naar bijlagen. Via de opgenomen lijst van aanbevolen literatuur is het mogelijk op bepaalde aspecten dieper in te gaan. Over geld wordt bewust nauwelijks gesproken; de financiële consequenties zijn zo plaatsgebonden dat algemene uitspraken hierover vrijwel altijd zeer beperkt toepasbaar zijn.

Aansluitend bij dit dansplan heeft de VKV een mede door Bruynzeel Vloeren gesponsorde videofilm uitgebracht. Deze videofilm laat in kort bestek zien wat een plezier je aan dans kunt beleven en waarom het van belang is dat muziekscholen en creativiteitscentra dans in hun aanbod hebben of opnemen. De videoband is bij de VKV te bestellen.

We hopen dat dit plan de inspiratie en het houvast kan geven, die het beoogt te bieden.

Utrecht, mei 1990.

## Hoofdstuk 1 ALGEMENE UITGANGSPUNTEN.

### 1.1. De instellingen voor KV - situatieschets.

Om de plaats van dans binnen de instellingen voor kunstzinnige vorming (muziekscholen en creativiteitscentra) te bepalen is het goed de ontstaansgeschiedenis van deze instellingen wat nader te bekijken.

Muziekscholen bestaan al sinds de vorige eeuw als samenbundelingen van particuliere muziekdocenten. Na de Tweede Wereldoorlog neemt het aantal muziekscholen snel toe. Er wordt algemene muzikale vorming en instrumentaal en vocaal onderwijs gegeven. Een aantal muziekscholen heeft een dansafdeling, meestal geleid door een dansdocente.

Het eerste creativiteitscentrum, De Werkschuit in Amsterdam, ontstaat in 1947. Aanvankelijk geeft men daar voornamelijk cursussen op het gebied van de beeldende vorming. Later worden audiovisuele vorming, dramatische expressie en dansexpressie toegevoegd. Ook het aantal creativiteitscentra neemt vanaf dat moment snel toe.

Zoals uit bovenstaande blijkt, ontstaan muziekscholen en creativiteitscentra uit respectievelijk de muzikale en beeldende sector. Dans wordt later toegevoegd. In de buitenschoolse sector verzorgen vele particuliere dansscholen het dansonderwijs (klassieke dans, later moderne dans en jazz-dans). Volksdansen kan men leren bij vele verenigingen in de particuliere sector. Nog steeds wordt een groot deel van het dansonderwijs gegeven in de particuliere sector. Wel hebben meer instellingen voor kunstzinnige vorming een dansaanbod opgenomen in hun programma; toch heeft nog slechts de helft van het totale aantal instellingen een dansafdeling.



Naast het uitvoerend werk verzorgen muziekscholen, creativiteitscentra en speciale steunfunctie-instellingen steunfunctietaken ten behoeve van onderwijs, sociaal-cultureel werk en amateuristische kunstbeoefening. Ondanks het belang van de steunfunctie wordt hieraan in dit dansplan geen verdere aandacht besteed. De beschrijving van de steunfunctie op het gebied van dans en andere disciplines zal op een later moment in een andere notitie ter hand worden genomen.

Sinds een aantal jaren is een tendens waarneembaar tot fusies tussen muziekscholen en creativiteitscentra. Zo ontstaan gecombineerde instellingen voor kunstzinnige vorming.

Op dit moment (1989) zijn er in totaal 241 bij de VKV aangesloten (of potentieel toelaatbare) instellingen voor kunstzinnige vorming.

Uitgesplitst:	muziekscholen	142
	creativiteitscentra	71
	gecombineerde instellingen	28
	totaal	241

Van deze instellingen hebben de volgende aantallen een dansafdeling:

	muziekscholen	63
	creativiteitscentra	45
	gecombineerde instellingen	21
	totaal	129

Aan deze instellingen geven 391 dansdocenten les gedurende 105.000 uren per jaar aan 33.110 leerlingen, van wie 55 % jonger is dan 21 jaar.



## 1.2. Dans algemeen.

### Dans als menselijke uitingsvorm

Dans is een menselijke uitingsvorm. Vanaf de oertijd heeft de mens gedanst. Bij het dansen is de 'totale' mens betrokken. In dans ervaart de mens 'het zijn' op een specifieke wijze. Hij geeft vorm en neemt deel aan de dimensies ruimte en tijd. Hij ontworstelt zich aan de zwaartekracht en weet zich tegelijkertijd aan de aarde gebonden. Hij ervaart ontroering, plezier en kan zelfs in extase raken.

Men beleeft kennelijk iets aan het dansen. Men kan iets door het dansen uitdrukken. Het stimuleert de fantasie en de creativiteit en maakt dat mensen zich vrijer gaan bewegen. Mensen vinden het prettig om te dansen. Dit geldt evenzeer voor de deelnemers aan de danscursussen, workshops en anderssoortige activiteiten in instellingen voor kunstzinnige vorming.

### Verschillende danssoorten (zie ook Bijlage A)

Er zijn in de loop der tijd bij verschillende volken vele verschillende soorten van dans ontstaan. Deze danssoorten zijn in hoge mate bepaald door de historische, geografische en sociaal-culturele factoren van een cultuur.

Een aantal danssoorten is van de ene generatie overgeleverd op de andere en zo tot een min of meer vastgestelde danssoort geworden. (In het westen bij voorbeeld klassieke dans en moderne dans, waarbinnen verschillende stijlen kunnen worden onderscheiden.) Andere danssoorten ontwikkelen zich continu, sterk afhankelijk van de persoonlijke invulling van de dansers (bij voorbeeld jazz dans).





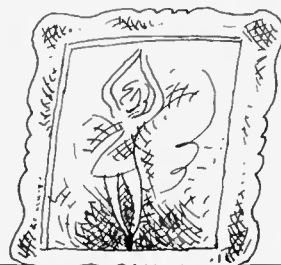
In het dansaanbod van een instelling voor kunstzinnige vorming zullen vele van deze verschillende danssoorten opgenomen kunnen zijn. Deelnemers kunnen kiezen welke danssoort hen het meest aanspreekt om actief te beoefenen. Om gericht te kunnen kiezen zal men als cursist onderscheid moeten kunnen maken tussen de verschillende danssoorten. De instelling kan door een daarop ontwikkeld aanbod bij dit keuzeproces een belangrijke rol spelen.

### Geschiedenis van de dans

De danssoorten die we nu kennen hebben alle binnen de context waarin ze zijn ontstaan een bepaalde functie gehad. Elke danssoort heeft vervolgens zijn eigen ontwikkeling doorgemaakt, mede bepaald door sociaal-culturele en geografische factoren. Wil men inzicht krijgen in de huidige verschijningsvormen van dans dan zal men zich moeten verdiepen in de ontstaansgeschiedenis. De danssoorten worden dan in een historisch perspectief geplaatst. Deze historische verdieping op het gebied van de dans verdient een plaats binnen een instelling voor kunstzinnige vorming. Het is mogelijk de historische beschouwing te integreren binnen danscursussen en workshops. Daarnaast kan zij een apart onderdeel zijn van het dansaanbod dat gericht is op publiek dat dans aanschouwt, naar voorstellingen gaat en geïnteresseerd is in dans.

### Dans als vorm van kunst

Dans is een vorm van kunst, heeft sinds mensenheugenis een plaats naast de andere kunsten en is daarvan niet los te zien. Er was en is sprake van een wederzijdse beïnvloeding van de kunsten, bij voorbeeld dans - muziek - beeldend - drama - audiovisueel - literair. Een instelling voor kunstzinnige vorming is, doordat daar al deze vormen van kunst verzameld zijn, een unieke instelling waar wederzijdse beïnvloeding van kunsten voortgang kan vinden. In het aanbod zal dit tot uitdrukking moeten komen!



### 1.3. Dans binnen de instelling.

Het is begrijpelijk dat ook de leiding van de muziekscholen en creativiteitscentra uit de discipline voortkwam waarin aanvankelijk de cursussen werden gegeven. De directie is bij vrijwel geen van de instellingen afkomstig uit de sectie dans. Samen met de docenten bepaalt de directie de artistieke invulling van de instelling. Wanneer de leiding niet deskundig is op het gebied van de dansvorming zal men deze afdeling overlaten aan deskundigen of dans niet in het aanbod opnemen. Het laatste valt vanzelfsprekend buiten het bestek van dit dansplan.

Het is noodzakelijk om bij het hebben of opzetten van een dansafdeling een dansdocent in de directie op te nemen of als stafdocent taakuren toe te delen voor beleidsontwikkeling en coördinatie. Voor de nadere bepalingen dienaangaande wordt verwezen naar de Rijksregeling erkenningen centra voor kunstzinnige vorming, met name de artikelen 10 en 11 (zie bijlage F).

Instellingen voor kunstzinnige vorming die nog niet beschikken over een dansaanbod kunnen zeer uiteenlopende redenen hebben dans als nieuwe discipline in te voeren. In de praktijk geven economische argumenten soms de doorslag: het opstarten van een dansafdeling lijkt de mogelijkheid te bieden (op den duur) extra inkomsten te verwerven. Er is echter meer voor nodig om een dansafdeling tot een (blijvend) succes te maken. De dans dient als volwaardige discipline te worden toegevoegd en daarbij geheel en al te worden opgenomen in het beleid en de uitvoerende taken van de instelling.

De volwaardige inpassing van de dans binnen de instelling kan onder meer tot uiting worden gebracht door de dans een plaats te geven in de naam van de instelling. Vooral steeds meer muziekscholen gaan ertoe over zichzelf te afficheren als centrum voor muziek en dans, muziek- en dansschool of dans- en muziekschool (dit laatste om de term muziekschool ongeschonden te laten).



Voor het verzorgen van dansonderwijs dient de instelling te beschikken over een aantal voorzieningen en dient ze aan een aantal voorwaarden te voldoen.

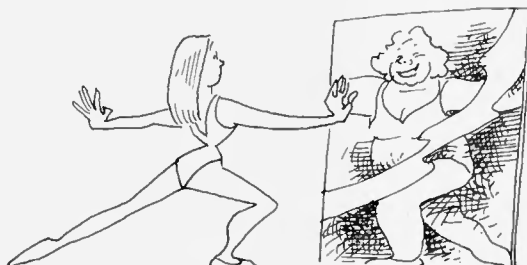
Een adequaat instellingsbeleid en goed gekwalificeerde en gemotiveerde dansdocenten vormen de basis.

Een belangrijke voorwaarde voor dansactiviteiten is het hebben van een geschikte accommodatie. Een grote studio met aan één zijde een spiegelwand (liefst met gordijn) en een goede dansvloer zijn een vereiste.

Aangezien dansen meestal gebeurt op muziek zijn levende begeleiding bij bepaalde disciplines en een goede geluidsinstallatie onmisbaar.

Voor goede hygiëne is het noodzakelijk dat er voldoende kleedruimte en wasgelegenheid (douches) aanwezig zijn.

In het vervolg van dit plan worden de diverse voorwaarden nader uitgewerkt.



## Hoofdstuk 2 MOGELIJKHEDEN VOOR INRICHTING.

### 2.1. Het aanbod.

Het dansaanbod van een instelling wordt bepaald door 3 factoren:

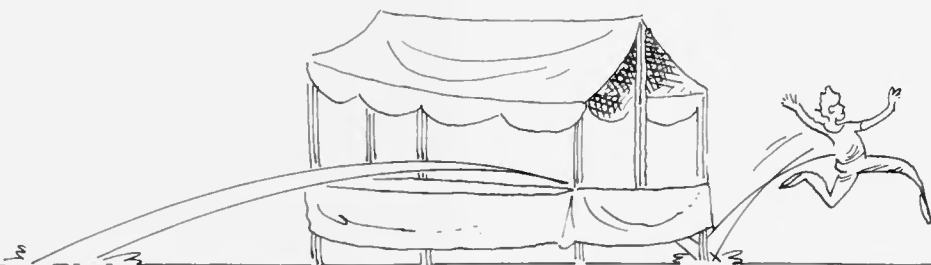
- a. de doelstelling en het beleid van de instelling;
- b. de markt, zoals die er is of gecreëerd kan worden;
- c. de samenstelling en mogelijkheden van het dansteam.

Het mag duidelijk zijn dat geen van deze factoren op zichzelf vaststaande grootheden zijn. Onderling kunnen ze elkaar beïnvloeden: verandering van beleid kan leiden tot aanboren van een nieuwe markt en dientengevolge tot uitbreiding van het dansteam.

We onderscheiden 3 typen aanbod:

1. het scholingsaanbod, waarin sprake is van verschillende niveau-groepen, zodat een continuïteit in de opbouw van de leerstof over meerdere jaren wordt vormgegeven,
2. het open aanbod waarin iedere cursus op zichzelf staat,
3. het produktie-aanbod, dat een plaats heeft binnen zowel het open- als het scholingsaanbod.

Binnen elk van deze typen van aanbod kunnen zowel actieve als receptieve activiteiten voorkomen (zie verder paragraaf 2.2.).



## 1. Scholingsaanbod.

Dit wordt gekenmerkt door het gegeven dat leerlingen worden geplaatst in niveau-groepen, door een continuïteit over meerdere jaren in het leerstofprogramma en door vakinhoudelijke scholing.

Het scholingsaanbod dient te voldoen aan minimale kwaliteitsnormen; voorts worden er eindtermen vastgelegd, mogelijk gespecificeerd naar fasen. Dit brengt met zich mee dat er vooraf een programma ligt.

Ook zogenaamde selectieklassen voor getalenteerde leerlingen, die in een wat hoger tempo de leerstof kunnen verwerken, maken deel uit van het scholingsaanbod, evenals een vooropleiding voor een dansvakopleiding en de voorbereiding op de amateurtheaterdans.

Deze groepen kunnen doorstromen naar een vooropleiding voor het kunstvakonderwijs of rechtstreeks naar het kunstvakonderwijs. Daarnaast biedt de amateurtheaterdans verdere ontplooiingsmogelijkheden (zie Bijlage B).

In een scholingsaanbod moet men periodiek kunnen evalueren op prestaties van de leerling en zijn/haar vorderingen.

In een één- of meerjaarlijkse dansvoorstelling wordt het in de lessen geleerde getoond, meestal - maar niet noodzakelijkerwijs - in besloten kring.

## 2. Open aanbod.

Kenmerken hiervan zijn een open inschrijving en duidelijke, haalbare doelstellingen per cursus.

De leerstof moet, aansluitend bij behoeften en mogelijkheden van de groep, flexibel gehanteerd kunnen worden. Het verdient aanbeveling vooraf een programma te maken, maar er rekening mee te houden dat onderweg een zijspoor kan worden bewandeld, dat leidt naar een ander, net zo boeiend, leerproces.

Met name in een open aanbod hebben we te maken met steeds nieuwe groepen, vaak van een heterogene samenstelling.

Groepsvorming is voorwaarde voor het welslagen van de cursus. Dit vereist van de docent specifieke aandacht.

Binnen het open aanbod kunnen basiscursussen worden geprogrammeerd voor alle danssoorten.



Daarnaast leent het open aanbod zich voor het aanbieden van specialistische cursussen voor specifieke doelgroepen, zoals bijvoorbeeld voor jongeren.

Men kan jarenlang deelnemen aan het open aanbod en zich naar eigen mogelijkheden specialiseren.

Aansluitend bij de interesse van de groep bestaat de mogelijkheid door te verwijzen naar een langduriger activiteit, eventueel binnen het scholingsaanbod.

### 3. Productie-aanbod.

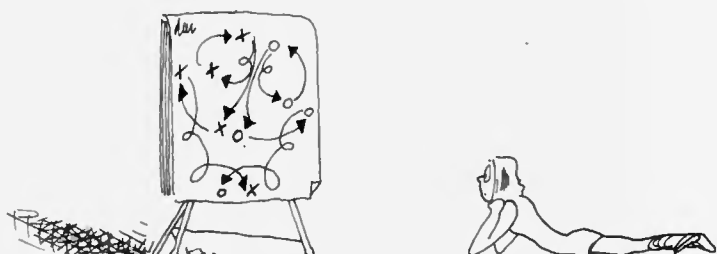
Karakteristiek voor dit aanbod is dat datgene wat wordt geleerd, tot theater wordt. Het leerproces richt zich op het ontwikkelen van dans in een theatrale context en op uitvoering daarvan voor publiek. Productie-aanbod biedt de deelnemers de mogelijkheid bezig te zijn met de theaterdans in al haar aspecten zoals choreografie, belichting, decors, kostuums en muziek.

Voor de opzet van een productie-aanbod kan worden gedacht aan verschillende niveaus van werken, danstechnisch en artistiek gezien; ook de creatieve inbreng van de deelnemers kan op verschillende niveaus gestalte krijgen.

Grofweg zijn er de volgende mogelijkheden:

- a. de groep maakt samen met de docent een choreografie;
- b. de docent heeft van tevoren een choreografie gemaakt en studeert deze met de groep in;
- c. er wordt bestaand repertoire ingestudeerd, dat geschikt is voor amateurdansers.

De deelnemers zijn niet uitsluitend consumptief aanwezig, maar hebben gelegenheid om mee te denken in het geheel van de productie. De activiteit strekt zich uit over een vaste, niet te lange periode; per productie is er een afbakening van de dansinhoud. De nadruk ligt op de "kunst", in mindere mate op de vorming.



Naast het produktie-aanbod als apart aanbod kan dit aanbod binnen het instituut ook functioneren als onderdeel van het scholings- en open aanbod. Het produktie-aanbod als onderdeel van het open aanbod (zie onder 2.) zal altijd in projektvorm worden aangeboden. Als onderdeel van het scholingsaanbod is het denkbaar om ook vaste ensembles te vormen met dansleerlingen, die in de loop van een aantal produkties en voorstellingen en groei kunnen doormaken als "performers" en (mede-)choreografen. Danstrainingen in relatie tot de verschillende produkties komen dan het uitvoeringsniveau van een dergelijk ensemble ten goede.

Als voortzetting op of als gevolg van deelname aan het produktieaanbod kan een groep zich willen verzelfstandigen en bijvoorbeeld deel uit gaan maken van een danswerkplaats.

Los van, maar in aanvulling op de hiervoor genoemde typen van aanbod kan de instelling de functie van danswerkplaats vervullen.

De instelling stelt zich in dat geval ten doel choreografen, individuele dansers en dansgroepen mogelijkheden te bieden op het gebied van accommodatie en/of begeleiding van vormen van dansbeoefening.

Binnen deze doelstelling kan de instelling als danswerkplaats een of meer van de volgende functies hebben:

- \* scholing en training: door middel van cursussen, beroepstrainingen, workshops, lezingen;
- \* dienstverlening: verhuur van studio-ruimte - produktie-groepen kunnen er repeteren en try-outs geven, apparatuur lenen, technische, organisatorische en publicitaire steun krijgen;
- \* onderzoek- of laboratoriumfunctie: mogelijkheden tot experimenteren met als doel de totstandkoming van een artistiek produkt;
- \* klein podium als tussenstation waar ontwikkelde dansprodukties voor publiek kunnen worden uitgetest;
- \* sociale en ontmoetingsfunctie: voorzieningen voor bezoekers en publiek.

(Zie voor verdere informatie over danswerkplaatsen de aanbevolen literatuur.)



## 2.2. Actief - receptief.

Binnen elk van de in paragraaf 2.1. genoemde 3 typen van het aanbod kunnen zowel actieve als receptieve activiteiten voorkomen. Deze kunnen afzonderlijk maar ook met elkaar geïntegreerd worden aangeboden.

Bij het actieve aanbod gaat het om het zelf bezig zijn met enige vorm van dans; in het receptieve aanbod staat centraal de confrontatie met het dansen door anderen.

Receptieve dansvorming omvat onder meer:

- het bekijken van een optreden van amateur- en/of (semi-)professionele dansgroep in de instelling voor KV of in schouwburg of theater;
- bekijken en bespreken van films en videobanden;
- het voorbespreken en/of analyseren van een dansvoorstelling;
- interpretatie van verschillende stijlen in dans en muziek;
- dans-, muziek-, kunstgeschiedenis.

Een voorbeeld van een samenhangend aanbod van actief en receptief is het gaan naar een dansvoorstelling en het vervolgens verwerken van elementen daaruit in de actieve les.





### 2.3. Organisatie van het aanbod.

Het dansaanbod kan men op verschillende manieren organiseren. De structuur die gekozen wordt is afhankelijk van doel en inhoud van de dansactiviteit. Zo zal het scholingsaanbod meestal worden gestructureerd in jaarcursussen, waarbij men één of meer lessen per week in de desbetreffende danssoort volgt. Het productie-aanbod daarentegen zal vaak bestaan uit meerdere workshop-achtige bijeenkomsten per week gedurende een korte periode.

Als mogelijkheden voor de organisatie van het aanbod kunnen worden genoemd:

#### A. jaarcursussen:

één of meer lessen per week gedurende het gehele seizoen; meestal is er bij het scholingsaanbod sprake van jaarcursussen. Deze kunnen zich over meer aaneengesloten jaren uitstrekken.

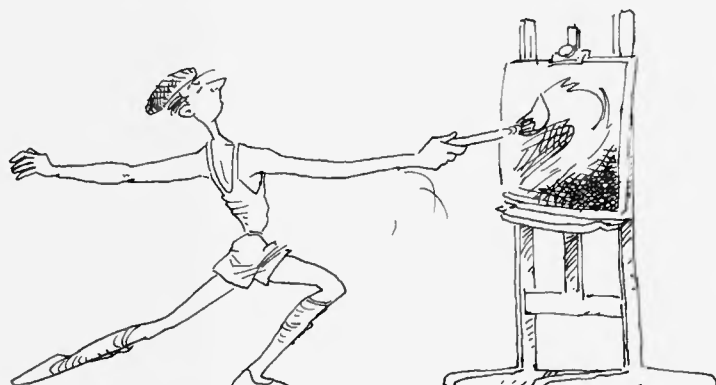
#### B. kortdurende activiteiten:

de groep komt één of meer malen per week gedurende een vastgestelde periode bijeen met een van tevoren vastgesteld doel en werkplan;

We onderscheiden globaal 3 soorten kortdurende activiteiten:

##### a. introductie-cursus

doel van de cursus is introductie in een bepaalde danssoort of ander aspect van de dans, b.v. theatertechniek, choreografie, integratie dans en andere kunstvakken, totaaltheater.



b. verdiepingsworkshop

doel van de workshop is om, als vervolg of aanvullend op een andere dansactiviteit verdiepend bezig te zijn.

c. integratie-project

hierin worden verschillende danssoorten of verschillende kunstzinnige vormings-disciplines bijvoorbeeld geïntegreerd aan de hand van een thema.

De aangegeven kortdurende activiteiten kunnen als zelfstandige activiteit worden aangeboden of als aanvulling op scholingsaanbod fungeren.

Een workshop, korte cursus of project wordt geleid door een professionele dansdocent die of behoort tot het dansteam of speciaal voor de gelegenheid wordt aangetrokken (gastdocent).

C. eenmalige activiteiten:

voorbeelden hiervan zijn:

- \* kennismakingsdag
- \* festival
- \* open dagen
- \* receptieve activiteiten
- \* lezingen
- \* bezoek aan een dansacademie of beroepsgezelschap
- \* "open podium"
- \* dansdagen.



#### 2.4. Welk aanbod voor wie.

De belangstelling voor dans loopt door alle leeftijdscategorieën heen. Bij geen andere discipline binnen de kunstzinnige vorming echter zijn de leeftijd en de daarmee samenhangende fysieke en expressieve mogelijkheden en beperkingen zo bepalend als bij de dans.

Het programma voor de lessen in alle danssoorten dient aangepast te zijn aan de mogelijkheden en onmogelijkheden van elke leeftijdsgroep op lichamelijk, motorisch, cognitief, sociaal en emotioneel gebied.

Afhankelijk van de leeftijd waarop iemand met dansen begint is het nodig een voorbereidingsfase aan te bieden. Verder vereisen sommige danssoorten een voorbereiding in de zin dat eerst een andere danssoort gedurende een bepaalde tijd moet worden beoefend.

In de nadere uitwerking in paragraaf 2.4.1. en met behulp van het schema daarop volgend wordt aangegeven hoe de danssoorten zich verhouden tot de verschillende leeftijdscategorieën en wat voor de verschillende aanvangsleeftijden de best passende leerroutes zijn.



#### 2.4.1. Relatie aanbod en leeftijd.

In het 2 bladzijden verderop staande schema wordt grafisch weergegeven voor welke leeftijd welke danssoorten in welke volgorde kunnen worden aangeboden.

In het schema wordt de volgende systematiek aangehouden:  
Leeftijd: van links naar rechts.  
danssoort: van boven naar beneden.

Het bovenste blok geeft aan welke mogelijkheden een leerling geboden kunnen worden, die begint met dansen op 4, 5 of 6-jarige leeftijd. Het blok lager toont de mogelijkheden voor een 7-jarige beginner, enzovoort.

Afhankelijk van de leeftijd van instroom ontstaan er binnen een danssoort een aantal niveaus, te weten:

- beginners
- midden-niveau
- gevorderd
- vergevorderd.

Binnen deze niveaus kunnen leerlingen van verschillende "instap-leeftijden" na verloop van tijd worden samengevoegd, waarbij uiteraard de leeftijd van de leerlingen medebepalend is.

Beginners van 4 tot en met 7 jaar volgen, voordat er een keuze gemaakt kan worden tussen de verschillende danssoorten, respectievelijk 3, 2 of 1 jaar Algemene dansvorming (ADV). Deze lessen zijn telkens aangepast aan de leeftijd van de leerlingen. Wanneer leerlingen op 8-jarige leeftijd met danslessen beginnen, kunnen ze direct kiezen voor een bepaalde danssoort. Op dit beginnersniveau wordt bij alle danssoorten een algemene basis gelegd, die onderling grote overeenkomsten vertoont.



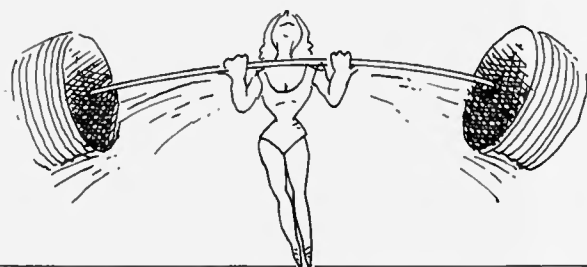
Voor alle danssoorten zijn leerstofprogramma's in de praktijk uitgewerkt en beschreven, vooral gericht op volwassenen. Op het gebied van dansexpressie, klassieke dans, folklore en modern Europese dans zijn methodieken specifiek voor kinderen ontwikkeld. Dit is nog niet het geval voor jazz.

In de praktijk geven dansdocenten (aangepaste) jazzlessen aan deze leeftijdsgroep vanuit eigen inzicht. Het is zeer wenselijk dat er op korte termijn op basis van de praktijk een methodiek jazzdans wordt ontwikkeld/beschreven voor deze leeftijdsgroep. Dansdocenten kunnen daarna op dit gebied bijgeschoold worden. Juist de instellingen voor kunstzinnige vorming zouden hierbij een voortrekkersrol kunnen vervullen.

Voor vergevorderde jongeren en volwassenen kan men in alle danssoorten trainingslessen aanbieden om de verworven vaardigheden op peil te houden en ter ondersteuning van de produktie-groepen.

Produktie-groepen zijn mogelijk in alle danssoorten en voor alle leeftijdsgroepen vanaf 8 jaar. 8 tot 12-Jarigen moeten in elk geval professioneel worden begeleid, ouderen kunnen ook zelfstandig of incidenteel begeleid werken. Voorts is voor de dansproduktie-groepen hetzelfde schema te hanteren.

N.B. Het schema geeft een volledig overzicht; iedere instelling maakt uit dit schema haar eigen keuzes. Daarbij dient te worden aangetekend dat de instelling minstens drie van de genoemde danssoorten moet aanbieden en leerplannen daarvoor moet overleggen, wil ze voor (rijks-)erkenning in aanmerking komen (nadere informatie in Bijlage F).



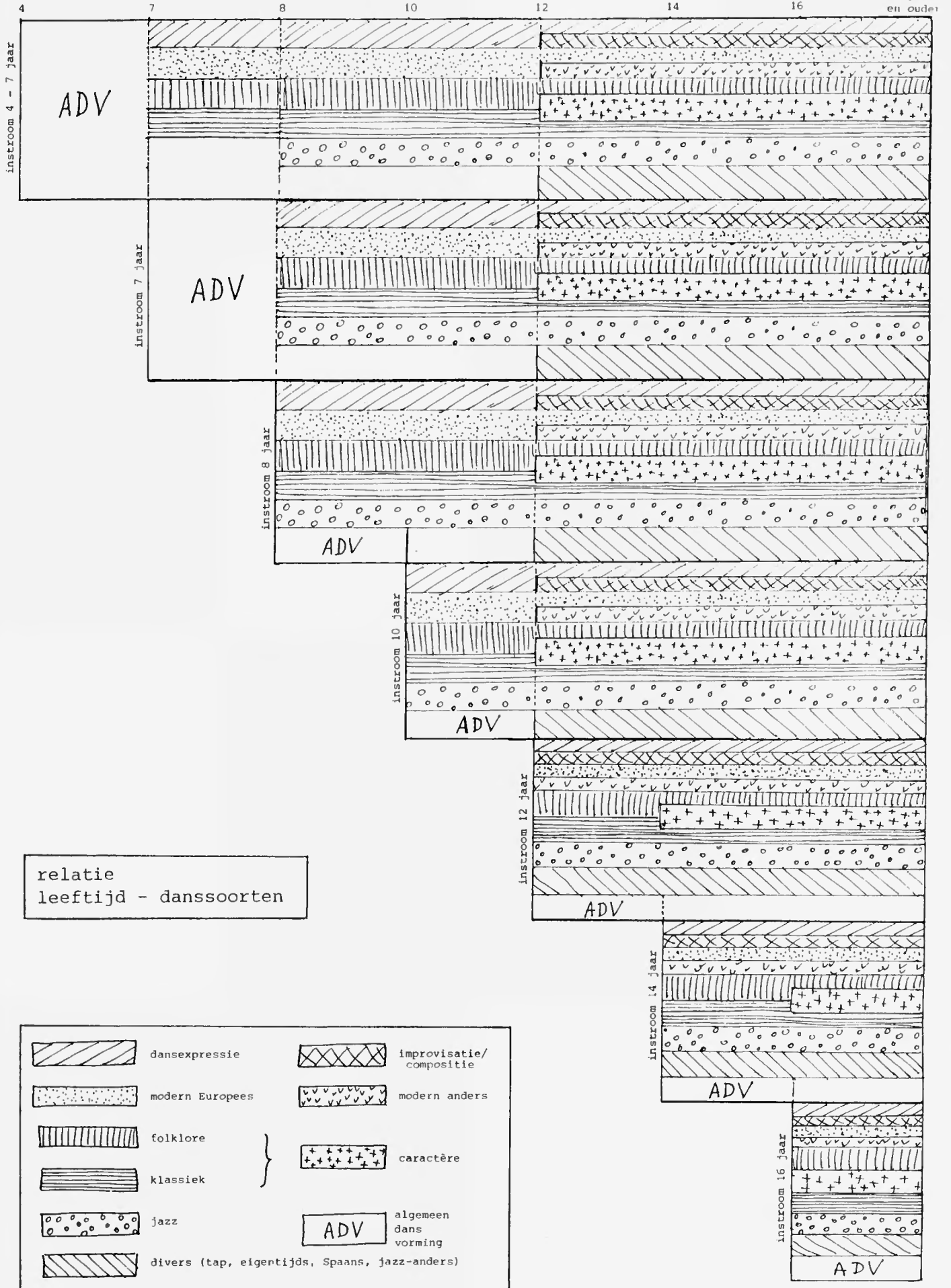
Ten aanzien van de lestijden kunnen voor de verschillende leeftijdsgroepen de volgende indicaties worden gegeven:

4 tot 6-jarigen: 45 - 50 minuten les  
6 tot 11 jarigen: 60 minuten les  
11-jarigen en ouder: 60 - 90 minuten les.

Als richtlijn voor de groepsgrootte bij danslessen kan worden aangehouden een minimum van 7 leerlingen en een maximum van 15.



LEEFTIJD →



relatie leeftijd - danssoorten

	dansexpressie		improvisatie/ compositie
	modern Europees		modern anders
	folklore		caractère
	klassiek		
	jazz		algemeen dans vorming
	divers (tap, eigentijds, Spaans, jazz-anders)		

### Hoofdstuk 3 VOORWAARDEN.

Om een dansafdeling op een verantwoorde wijze te kunnen (her-)inrichten moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan.

Deze betreffen de samenstelling van een dansteam, het verzorgen van mogelijkheden voor instrumentale begeleiding en het inrichten van geschikte accommodaties. Het ontwikkelen en beschrijven van het gewenste beleid in een globaal deelwerkplan en in werkplannen per danssoort en per aanbod zijn de eerste werkzaamheden die binnen de dansafdeling moeten gebeuren. Marktmechanismen (o.m. "concurrentie") zullen hierbij medebepalend zijn. Ook de samenhang met activiteiten in het onderwijs en met die van andere disciplines worden in het deelwerkplan beschreven. Voor de dansdocenten en de instrumentaal begeleiders dienen mogelijkheden te worden geschapen voor bijscholing, al dan niet in teamverband.

#### 3.1. Dansteam.

Op basis van de visie op de dansafdeling en het aantal danssoorten dat gegeven wordt of zal gaan worden, wordt het benodigde aantal dansdocenten aangetrokken. Voor het onderdeel workshops en voor het produktie-aanbod zullen regelmatig gastdocenten en gastchoreografen worden uitgenodigd.

Van belang is dat het dansteam zo is samengesteld dat het beoogde aantal danssoorten en het beoogde aanbod kan worden uitgevoerd. De dansdocenten zullen gezamenlijk hun visie op het lesgeven aan kinderen dienen te ontwikkelen.





Voor de lessen aan volwassenen en tieners, die in het algemeen meer gebonden zijn aan een bepaalde danssoort, zal overeenstemming over de programma-inhoud en ook de meer specifieke vakinhoudelijke profilering moeten worden bereikt. Naast de lessen in de actieve dans zal het team ook inzake het receptieve aanbod - waarin bezoek aan voorstellingen is opgenomen - keuzes moeten maken. Over uitvoeringen van de dansafdeling is regelmatig inhoudelijk en organisatorisch overleg nodig. Daarnaast is het nodig dat het team een visie ontwikkelt over de functie en het beleid van de dansafdeling binnen de instelling als geheel.

Een groep die zeer nauw betrokken is bij het dansteam, is de groep instrumentaal begeleiders. Hun rol is toegespitst op de ondersteuning van de danslessen vanuit een met het dansteam gemeenschappelijke visie op de relatie tussen muziek en dans in de danspraktijk. In de volgende paragraaf (3.2.) wordt op dit aspect nader ingegaan.

De kwaliteit van de dansafdeling wordt onder meer bepaald door de kwaliteiten van de individuele docenten en door de kwaliteit van de dansafdeling in haar geheel. Uitwisseling, overleg en bijvoorbeeld gezamenlijke trainingen/bijbscholing bieden de dansdocenten een context waarbinnen zij elkaar kunnen inspireren en tot interessante voorstellen voor de organisatie kunnen komen. Het spreekt voor zich dat een deskundige leiding met een dansinhoudelijke achtergrond het team tot grote prestaties kan motiveren.

### 3.2. Instrumentale begeleiding.

Muziek en dans zijn als medium mede door hun hoge abstractieniveau met elkaar vergelijkbaar. Zowel muziek als dans zijn daarnaast alleen waarneembaar binnen een bepaald tijdsbestek.

In danslessen is het vaak de muziek die de leerlingen het gevoel geeft in een bepaalde tijd vorm te geven aan beweging. Het geheel van een étude met haar frasering, kleur, dynamisch verloop, adem en ritme wordt zowel in de dans als in de muziek waarneembaar.



Het ontwikkelen van gevoel voor frasering en context is een van de meest basale kenmerken van de danseducatie. Tevens is het een van de moeilijkst overdraagbare aspecten van dans. Veelgehoord is dat muzikaliteit, dansgevoel en artistieke aangeboren zijn (of niet). Dat deze ook ontwikkeld kunnen worden is uitgangspunt van kunstzinnige vorming.

Instrumentale begeleiding is in relatie tot de dansante oefenstof onmisbaar om de artistieke van leerlingen te ontwikkelen. Levende muziek is het best mogelijke middel om voortdurend aandacht te geven aan gevoel voor frasering, context en intentie.

De instrumentaal begeleider kan, net zoals de dansdocent, een specialisatie tonen in o.a. klassiek, modern, improvisatie of jazz. Ook het instrument kan zich meer of minder voor zo'n stijl lenen: drums, gitaar, elektronische muziekinstrumenten, piano, enzovoort.

Het kan, gezien de leefwereld van de doelgroep, soms interessanter zijn om van mechanische (in de betekenis van "opgenomen") muziek gebruik te maken. Leerlingen voelen zich soms beter thuis bij bijvoorbeeld Top-40 muziek dan bij een drumsolo of pianobegeleiding. Het is in dat geval aan de docent om, ondanks een beperkt aantal muzieknummers, de oefenstof met zijn al vastgelegde structuur en intentie, ook op artistiek niveau, gevarieerd en pasklaar te maken. Overigens kan bij het instuderen van repertoire het gebruik van mechanische muziek zinvol zijn.

Van instrumentaal begeleiders wordt verlangd dat zij hun instrument beheersen, een brede muzikale interesse en achtergrond hebben en dat zij de relatie tussen muziek en dans ook in praktische zin herkennen en mee vorm kunnen geven. In zowel improvisatie als het spelen van blad dienen zij zich thuis te voelen.

Opleidingsmogelijkheden voor dans- en balletbegeleiders zijn helaas op dit moment in Nederland niet aanwezig. Geïnteresseerden leren het vak in de praktijk door aanwijzingen van de dansdocenten en door uitwisseling met collega's.



Voor de aanstelling van instrumentalisten bij danslessen kan het volgende overzicht van begeleiding per discipline/danssoort een goede richtlijn zijn:

- \* Algemene Dans Vorming: pianist en/of andere instrumentalisten en mechanische muziek (band, plaat, CD)
- \* Dansexpressie: alle mogelijke vormen van muzikale begeleiding
- \* Improvisatie/compositie: instrumentalist die in ieder geval kan improviseren en mechanische muziek
- \* Moderne Dans: pianist en/of slagwerker en mechanische muziek
- \* Klassieke Dans: pianist en mechanische muziek
- \* Folklore/caractère: pianist of accordeonist en mechanische muziek met originele dansstukken
- \* Jazzdans: percussie en mechanische muziek
- \* Tap: pianist en mechanische muziek
- \* Spaans: pianist of gitarist en (incidenteel) mechanische muziek.

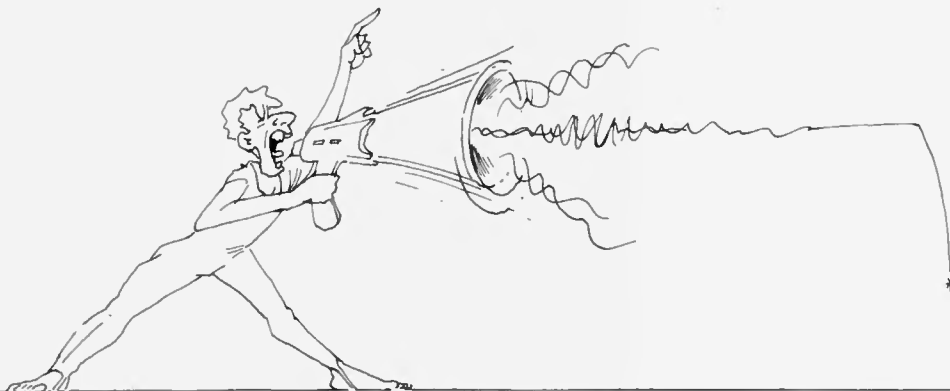
In Bijlage E vindt u een functieprofiel van instrumentaal begeleiders.



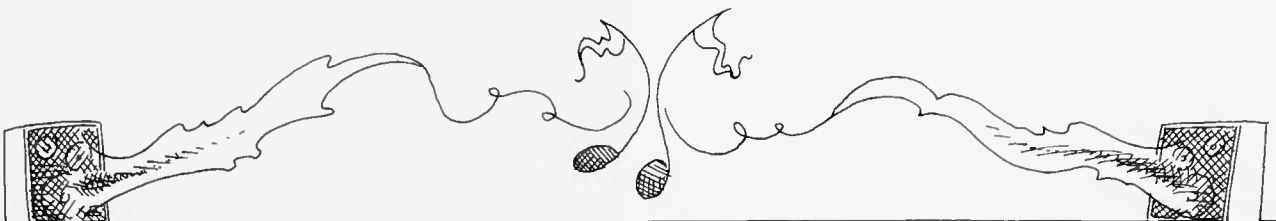
### 3.3 Accommodatie.

De accommodatie dient aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- een vloeroppervlak van minimaal 144 vierkante meter; (bij het werken met hele jonge kinderen kan het plezierig zijn een beslotener ruimte te gebruiken; in dat geval is het handig als een deel van de ruimte kan worden afgesloten); wenselijke hoogte 3,50 meter of meer;
- de vloeroppervlakte moet leeg zijn (geen pilaren of andere obstakels);
- de vloer moet licht verend en stroef zijn en zonder splinters (nadere informatie over vloeren - zie bijlage D);
- de verlichting moet gelijkmatig helder, maar niet verblindend zijn. Het verdient aanbeveling om over een aantal verschillende belichtingsmogelijkheden te beschikken;
- de ruimte moet behoorlijk te ventileren zijn en de ventilatie moet zo min mogelijk plotselinge afkoeling veroorzaken; geen vloerverwarming onder de barre;
- de akoestiek moet er een zijn zonder nagalm. De docent moet zonder stemverheffing overal in de ruimte te horen zijn;
- in de zaal moet een barre aanwezig zijn op 95 cm en 115 cm van de grond. Per leerling moet op 2 meter ruimte langs de barre worden gerekend;
- een van de zijwanden dient voorzien te zijn van ononderbroken spiegels die tot minimaal 1.70 meter hoogte reiken en die liefst met gordijnen of anderszins weer af te sluiten zijn. Als alternatief kunnen dienen mobiele spiegels van eerdergenoemde totaal-afmeting;



- er dient een stereo-geluidsinstallatie aanwezig te zijn met een behoorlijke geluidswaergave. Al naar gelang de aard van de muzikale begeleiding moet er een piano of slagwerk in de ruimte aanwezig zijn; eventueel eenvoudig Orff-instrumentarium;
- de kleedruimte moet groot genoeg zijn voor 2 klassen of groepen en voorzien zijn van wastafels en/of douches. Toiletten moeten zo dicht mogelijk bij zaal en kleedkamers te vinden zijn; gescheiden kleedruimte voor vrouwen en mannen spreekt voor zich;
- er dient een verwarming te zijn, die snelle temperatuurwisseling mogelijk maakt;
- de ruimtes dienen regelmatig goed schoongemaakt te worden.



### 3.4. Beschrijving van de cursussen/dansactiviteiten.

Een werkplan beschrijft doel, inhoud (leerstof), werkwijze en evaluatie van een cursus of dansactiviteit over bijvoorbeeld een jaar.

Van belang is om van iedere gegeven danssoort werkplannen te schrijven, deze een- of twee-jaarlijks te evalueren en - waar nodig - bij te stellen.

De werkplannen van de cursussen en andere dansactiviteiten vormen te zamen het deelwerkplan dans. Het deelwerkplan dans geeft de afstemming binnen de dansafdeling weer. Het is voorwaarde voor flexibel beleid en ontwikkelingswerk. Daarnaast geeft het deelwerkplan informatie voor het maken van publiciteitsmateriaal.

Voor nadere informatie over werkplannen dans verwijzen we naar de LOKV-uitgave "Werkplannen dans", auteur Marieke Stenvers, juni 1989.

Voor het verwerven van (Rijks-)erkenning is het schrijven van een deelwerkplan noodzakelijk (zie voor nadere informatie over de erkenning Bijlage F).

### 3.5. Binnen- en buitenschools dansen.

In organisaties waar ook dansdocenten in de steunfunctie ten behoeve van het onderwijs werkzaam zijn, zullen diverse verbanden tussen het zogenaamde binnen- en buitenschoolse werk gelegd kunnen worden.

Het gaat dan om:

- het afstemmen van cursusprogramma's tussen de beide werkvelden, met name op het gebied van Algemene Dans Vorming (ADV), folklore en dansexpressie;
- het creëren van een receptief aanbod voor zowel kinderen uit het basisonderwijs en voortgezet onderwijs als voor leerlingen van de dansafdeling;



- het informeren van kinderen uit het basisonderwijs en voortgezet onderwijs over de mogelijkheden van dans als vrijetijdsbesteding.

Waar dat gezien de bevoegdheden van docenten mogelijk is, kan het totstand brengen van één dansteam voor zowel binnen- als buitenschools werk zinvol zijn. Het is aan de dansdocenten en de deskundige leiding om menig inhoudelijk interessant project vorm te geven.

### 3.6. Multi-disciplinair werken.

De mogelijkheden voor multi-disciplinair werken zijn inhoudelijk gezien vrijwel onbeperkt.

Samenwerking tussen muziek- en dansleerlingen, dans- en dramaleerlingen, dans en beeldende vorming en dans met audio-visuele vorming is in het verleden in diverse instellingen uitgetoetst, meestal in het kader van amateur-voorstellingen.

Op professioneel niveau doet zich heden ten dage zelfs een enorme ontwikkeling voor in het multi-disciplinair werken onder andere in het integreren van dans en audio-visuele middelen.

Een multi-disciplinair project kan een artistieke of organisatorische achtergrond hebben. De educatieve waarde van een multi-disciplinair project wordt bepaald door het inhoudelijk concept dat aan het project ten grondslag ligt.



## BIJLAGEN

- A. Beschrijving danssoorten en ADV
- B. Vooropleiding vakopleiding
- C. Lijst met (landelijke) instituten
- D. Dansvloeren
- E. Functieprofiel instrumentaal begeleider
- F. Erkenningenregeling - onderdelen mbt dans
- G. Aanbevolen literatuur



BIJLAGE A

BESCHRIJVING DANSSOORTEN EN ADV.

Klassieke dans

De klassieke dans, of het klassiek ballet, is als geregementeerde kunstvorm ontstaan in de 17e eeuw in Parijs aan de door Lodewijk XIV opgerichte 'Academie Royale de la Danse'. Daarom duidt men deze dans ook wel aan met de benaming 'academische dans'.

De basis van deze techniek ligt in de hofdansen van adel en rijke burgerij, die in de late Middeleeuwen, ca. 1300, ontstonden uit de volksdans.

Sinds de vastlegging van het vocabulaire en codering van de techniek door Franse dansmeesters in de 17e eeuw heeft de academische dans natuurlijk talrijke techniek- en stijlveranderingen doorgemaakt. Door alle ontwikkelingen en veranderingen heen vertoont de klassieke dans de volgende kenmerkende eigenschappen:

- gebruik van het zgn. 'en dehors', het uitdraaien van de benen vanuit het heupgewricht. Dit vergroot de balans van de danser en de bewegingsmogelijkheid van de benen;
- gebruik van de 'opgestrekte' lichaamshouding, waarvan de oorsprong terug te vinden is in de elitaire hofdansen. De adel wilde zich door een trotse, verheven manier van bewegen, onderscheiden van de in haar ogen boerse en platvloerse plattelandsbevolking;
- in de 19e eeuw is de spitzendans of pointetechniek voor vrouwen ontstaan; in de Romantiek werd de ballerina aanbeden en 'verheven' op een voetstuk geplaatst. Dit uitte zich door het gebruik van spitzen en de witte gazen tutu. Daarmee werd zij een bovenaards, etherisch wezen, dat in staat was vrijwel lichaamloos rond te zweven. Behalve in historische uitvoeringen van de romantische balletten is deze betekenis van de spitzentechniek verdwenen. In de 20e eeuw is de spitzendans een niet weg te denken onderdeel van het technisch kunnen van een danseres.

In de loop van de tijd hebben zich een aantal stijlen en bijbehorende methodieken ontwikkeld, zoals de Cecchetti-stijl, de Vaganova-stijl, Royal Academy Dance, de Bournonville-stijl en de neo-klassieke Balanchine-stijl.

### Moderne dans

De moderne dans is ontstaan in het begin van de 20e eeuw. In deze nieuwe tak van de theaterdans, waarvan danseressen als Isadora Duncan, Loie Fuller en Ruth St. Denis pioniers waren, stond voorop het zoeken naar de eigen expressieve bewegingsmogelijkheden van het menselijk lichaam; dit in tegenstelling tot en in verzet tegen het genormeerde en geprecodeerde bewegingssysteem van de academische dans. In dit zoeken naar expressieve beweging wordt het verband zichtbaar dat bestaat tussen het ontstaan van de moderne dans en de stroming van het expressionisme in de kunst.

Vanaf het begin waren er twee, vrijwel gescheiden, takken van moderne dansontwikkeling:

- de Amerikaanse moderne dans, waarin zich een aantal stijlen en technieken hebben gevormd uit de persoonlijke bewegingsstijl van opvallende dansers als Martha Graham, Doris Humphrey, José Limón en vanaf de jaren '60 Merce Cunningham; vooral vanuit de Cunningham-stijl ontstonden moderne dansstromingen in het kielzog van de moderne beeldende kunst en de muziek, de postmoderne dans en de minimal dance. Het oorspronkelijk expressieve doel is hier vervangen door het 'dans om de dans'-principe, een meer abstracte benaderingswijze;
- de Europese moderne dans, waarvan de belangrijkste exponenten zijn de Duitse Ausdrucktanz van de jaren '20 en '30, met grote namen als Rudolf Laban, Mary Wigman en Kurt Jooss, en vanaf de jaren '70 het nieuwe expressionistische danstheater, waarvan Pina Bausch het grote voorbeeld is.

In het oog springende kenmerken van de moderne dans zijn het gebruik van de grond, waar de danser zijn wortels in voelt, het gebruik van de zwaartekracht en zgn. oppositions: in de Grahamtechniek bijvoorbeeld de tegenstelling contraction-release en in de Limón-techniek de tegenstelling fall-recovery. In jongere generaties van moderne dansers, waarin men koos voor een abstractere benadering, poogde men tegelijkertijd de dans te 'ontmystificeren' door het gebruik van dagelijkse beweging. In de minimal dans overheersen net als in de minimal music repetitieve elementen.

Vanaf de jaren '60, toen de invloed van de Amerikaanse moderne dans in Europa doordrong, zijn ook klassieke choreografen in toenemende mate beïnvloed en geïnspireerd door bewegingsprincipes uit de moderne dans. Andersom hebben ook moderne dansers zich laten voeden door de klassieke techniek. De danssoort die deze vermenging en wederzijdse beïnvloeding heeft opgeleverd wordt wel modern ballet genoemd.

## Jazzdans

Jazzdans heeft zijn wortels in de Afrikaanse cultuur, maar is ontstaan in de Verenigde Staten van Noord-Amerika. Vanaf de 16e eeuw werden vanuit Afrika slaven versleept naar de Nieuwe Wereld, die daar te werk werden gesteld als goedkope arbeidskrachten in de plantage-economie van de zuidelijke staten en later, na afschaffing van de slavernij, in de grote industriesteden van het noorden, Detroit, Chicago en New York.

De eigen dans en muziek waren voor de Afrikanen van onschatbare waarde voor het instandhouden van de eigen culturele identiteit.

Vanaf ca. 1820 kreeg de zwarte dans amusementswaarde in het blanke theatercircuit in de V.S. door de zgn. minstrelshow; rond 1900 werd op Broadway de negro-musical populair. Vanaf dat moment ontketenden Afrikaanse dans en muziek heftige rages in de V.S. en Europa: de ragtime- en jazz-muziek, dansen als one-step, turkey trot, shimmy en charleston vonden via de nieuwe media grammofoonplaat en film hun weg. Een deel van deze modeldansen uit de jaren '20 tot en met '40 werden door dansleraren gestandaardiseerd tot de ballroom- en latindansen. Verder hadden ze hun invloed op de musical- en theaterdans.

Tot de jaren '30 was de dans, die zijn wortels had in de Afrikaanse cultuur vooral de basis voor entertainment in 'veramerikaniseerde' theatervormen als de minstrelshow, vaudeville en musical. In de jaren '30 ondernamen zwarte artiesten pogingen om de dans een serieuzer theaterimage te geven: men putte zijn inspiratie uit de historische zwarte cultuur en streefde naar reconstructie van oorspronkelijke Afrikaanse rituele dans en zang uit de periode van de slavernij. Trendsetters en pioniers van deze serieuze theaterjazzdans waren o.a. Katherine Dunham, Pearl Primus en Alvin Ailey.

Vervolgens ontwikkelden zich mede onder invloed van de grote populariteit van de filmmusical (Astaire, choreografen als Bob Fosse) verschillende jazzdansstijlen en -technieken. Bekende jazzdanspedagogen werden Jack Cole, Luigi, Matt Mattox en Gus Giordano.

Veel populaire eigentijdse dansen hebben zich vanuit de jazzdans ontwikkeld. Bovendien bestaat onze samenleving steeds meer uit mensen, die afkomstig zijn uit verschillende culturen. Voor velen hoort de jazzdans en de ritmische muziek bij de eigen achtergrond. De kinderen groeien er van jongs af aan mee op.

De actualiteit van de jazzdans en het feit dat daarbij gebruik gemaakt kan worden van populaire muziek en tophits, maken deze danssoort bij de jeugd heel geliefd. Er wordt daardoor en door de specifieke dynamische kwaliteit een direkt appel gedaan op hun dansgevoel.

Jazzdans biedt verder een specifieke technische training, die zich vooral richt op lenigheid, beweeglijkheid en coördinaties van isolatiepatronen van verschillende lichaamsdelen.

### Tap-dans

De tap-dans heeft zich in de Verenigde Staten ontwikkeld als entertainment; het is een vermenging van Afrikaanse dans, met name de zgn. soft shoe-technieken, met elementen uit de Ierse volksdans, waarin sprongen en accenten met de voeten overheersten. Het op die manier met de voeten geproduceerde geluid wordt versterkt door schoeisel waaronder metalen 'taps' zijn aangebracht. De sterk ritmische accenten worden daardoor tot een soort voetenmuziek.

### Eigentijdse dans

De Afro-amerikaanse dans is eveneens de voedingsbodem voor vrijwel alle eigentijdse dansstijlen: Rock 'n' Roll, Soul-, Beat-, Disco-, en Breakdance. Deze stijlen staan niet op zichzelf maar maken deel uit van een levensstijl, meestal jongerencultuur, waarin niet alleen dans, maar ook muziek, kleding, en gedragingen een plaats vinden.

### Folkloristische dans of volksdans

Folkloristische dans of volksdans is de dans die karakteristiek is voor geografisch bepaalde, etnische groepen. Aanvankelijk waren de traditionele dansen van een streek, dorp of bevolkingsgroep een levend onderdeel van een geheel van culturele overlevering, waaraan men zijn eigen identiteit en plaats in de samenleving ontleende. Het dansen was een groepsgebeuren en versterkte het saamhorigheidsgevoel van een leefgemeenschap.

De oorsprong van de dansen ligt vaak in oude, voor-historische magische rituelen. De oorspronkelijke betekenis daarvan is in de beleving van de volksdancers verloren gegaan. Door de overgang in Europa, rond 1800, van een puur agrarische naar een geïndustrialiseerde en verstedelijkte maatschappij is veel van de levende, directe functie van danstradities verdwenen.

In de eerste helft van deze eeuw heeft men het volksdansen herontdekt als recreatiedans. Reden waarom men nog bekende dansen heeft verzameld en genoteerd. Ook heeft men het repertoire uitgebreid met nieuwe choreografieën. Het steeds meer verdwijnen van de oorspronkelijke setting van volksdansen leidde tot het ontstaan van de theatervolksdans als folkloristisch evenement of toeristische attractie. Door de nadruk op choreografische of theatrale aspecten is in deze danssoort het authentieke element op de achtergrond geraakt.

#### Spaanse dans

Spaanse dans is een mengeling van een aantal in Spanje voorkomende danssoorten, zoals de traditionele hofdanses, flamenco en volksdansen uit diverse streken van Spanje. Het meest bekend is de Andalusische flamenco met het specifieke voetenwerk, de arm- en handbewegingen en het gebruik van castagnettes. Een trotse houding is hierbij van groot belang.

#### Caractère-dans

Caractère is een vorm van theater-volksdans, die ontstaan is in de 19e eeuw door de Romantische belangstelling voor volksaard en folkloristische gebruiken. Caractère is voor het theater geschikt gemaakte volksdans, over het algemeen afkomstig uit Oost-Europa of de Balkan, die sterk gestileerd is door de toepassing van klassieke techniekprincipes. Het meest bekend is deze danssoort door fragmenten in de laat-negentiende eeuwse Romantische balletten, zoals Het Zwanenmeer en Doornroosje.

#### Dansexpressie

Dansexpressie is in zijn ontstaan sterk beïnvloed door de moderne dans. Rudolf Laban ontwikkelde in de jaren '50 in Engeland de 'modern educational dance', die toegesneden was op het dansonderwijs aan amateurs. Dankzij de inspanningen van Corrie Hartong en Kit Winkel is deze visie op dans in de opvoeding in Nederland uitgegroeid tot de dansexpressie. Door op creatieve wijze om te gaan met de danselementen lichaam, ruimte, tijd en kracht krijgt de danser inzicht in zijn beleving van zichzelf als danser en als persoon. Vanuit een thematische invalshoek streeft men een creatief en expressief doel na, uitgaande van de eigen motorische en psycho-sociale mogelijkheden.

### Etnische dans

Levende of overgeleverde oorspronkelijke dansen en danskunst van volkeren of bevolkingsgroepen vormen het mondiale aanbod van etnische dans. Ethiek, esthetiek, traditie en wereldvisie zijn de bronnen waaruit wereldwijd dansvormen ontstaan en evolueren tot danskunst.

Zowel vormen van folklore- als van theaterdans maken deel uit van dit vakgebied.

In etnische dans is de oorspronkelijke functie en betekenis van een dans herkenbaar. Wanneer men etnische dans beoefent kan men ondervinden hoe vanuit de betekenis van een dansbeweging de daarbij behorende danstechniek wordt benaderd.

In ons land wordt etnische dans beoefend door rijksgenoten en door migrantengroeperingen. Bekende voorbeelden zijn de Surinaamse winti-dans, de Antilliaanse tambu en de Javaanse wayang-wong.

In het dansonderwijs vormt etnische dans een inspiratiebron en ondersteuning voor met name het moderne dans- en jazzdans-onderwijs.

Vaak laat een choreograaf zich inspireren door vormen van etnische dans. Zo maakte Jiry Kilian zijn choreografie *Aboriginals* naar aanleiding van de dansen van de Australische aboriginals, Kristina de Châtel verwerkte haar indrukken van een reis door Afrika in haar choreografie *Staunch*.

### Algemene dansvorming

Cursussen in dans zijn gekoppeld aan de verschillende danssoorten, elk met een eigen methodiek bijvoorbeeld cursus jazz-dans, moderne dans, klassieke dans.

Wanneer er sprake is van danslessen aan beginners, met name bij jonge kinderen, is het belangrijk eerst een basis te leggen in dansen.

In de algemene dansvormings-les ziet men de dans in een breder perspectief. Aandacht wordt gegeven aan de bewegingsmogelijkheden van het lichaam in relatie tot de elementen ruimte, tijd en kracht, de betekenisgeving en vormgeving bij dans. Hierbij kan worden geput uit de basisaspecten van de verschillende danssoorten, zoals klassieke dans, volksdans, dansexpressie, volksdans en jazzdans.

Belangrijk is dat de leerlingen zoveel mogelijk danservaringen beleven waarbij aangesloten wordt bij de natuurlijke bewegingsdrang.

Het begrip Algemene Dans Vorming (ADV) is nog vrij nieuw. Rond 1978 vond er tussen de verschillende dansvakopleidingen een discussie plaats over de inhoud van de ADV-lessen. Vertegenwoordigers van de diverse dansrichtingen eisten het alleenrecht voor het geven van ADV-lessen op. Anderen stelden ook ADV-lessen te geven.

Uiteindelijk is geen aparte specialisatie ADV ontstaan. Alle studenten van de dansvakopleidingen worden geacht, ondanks verschillende specialisaties, die eerste algemene basis voor dans te kunnen leggen.

Op landelijk niveau is een werkgroep doende vanuit de verschillende dansachtergronden een gemeenschappelijke basis van de dans ten behoeve van de ADV-lessen te beschrijven.

BIJLAGE B

VOOROPLEIDING VAKOPLEIDING

Onderstaand is opgenomen het verslag van de discussiegroep 'dans' tijdens een door de VKV georganiseerde studiedag Vooropleiding Vakopleiding op 10 maart 1989.

Er dient een scheiding te worden gemaakt tussen

- A. pedagogienopleiding, en
- B. toneeldans.

B.1. Toneeldans - klassiek ballet.

Vooropleiding bij dans is eigenlijk vakopleiding. Als je het hebt over vooropleiding beperk je dan tot basisschoolkinderen. Men moet talenten zo vroeg mogelijk doorverwijzen. Het gaat in feite over slechts een handvol talenten, dus een landelijk gespreide vooropleiding is niet mogelijk.

Conclusie: al zouden centra de vooropleiding klassiek ballet willen verzorgen, dan zouden ze het niet kunnen vanwege het te kleine potentieel aan leerlingen en het gebrek aan inhoudelijk/technische deskundigheid: niet doen dus.

Het - als "lapmiddel" - aanbieden van een surrogaat-vooropleiding voor 9 - 11 jarigen, die op 11-jarige leeftijd doorstromen naar vakopleiding is sterk af te raden.

Als de (gezamenlijke) vakopleidingen de (huidige) regionale opleidingen zouden continueren zou dat een goede zaak zijn en eigenlijk de enige oplossing.

N.B. De Regionale Vooropleiding Klassiek ballet te Venlo wordt gecontinueerd door de Hogeschool der Kunsten Arnhem. De overige RVB's worden niet door de vakopleidingen overgenomen (mei 1990).



## B.2. Toneeldans - modern/jazz.

Hierbij gaan leerlingen pas naar de vakopleiding als het V.O. is afgerond, omdat vroegere vakopleiding teveel belasting betekent.

Vanwege de hogere leeftijd der leerlingen is hiervoor een groter arsenaal aan talenten; de problematiek is dus beter en breder aan te pakken. Er is een vooropleiding te maken die parallel loopt aan het V.O.

Na het eindexamen V.O. doet de leerling toelatingsexamen voor de vakopleiding voor specifieke onderdelen.

In principe kan elke docent aan een instelling voor KV deze "vooropleiding" verzorgen. Jaarlijkse bijscholing is nodig. We spreken in dit geval meer van een selectieklas of keurklas dan van een vooropleiding.

Selectie tot toelating tot de keurklas moet geschieden door de gezamenlijk dansdocenten binnen de instelling. Advies door docent(en) van de vakopleiding is wel gewenst, doch de verantwoordelijkheid blijft bij instelling voor KV.

Eisen te stellen aan centra die deze keurklas gaan verzorgen:

- a. rijkserkende dansafdeling;
- b. zware inhoudelijke leiding van dansschool of -afdeling;
- c. levende begeleiding (bij onderdeel klassiek).

Juist voor de "vooropleidings-instellingen" is bewaking van de eisen door Inspectie-instituut nodig; de VKV dient dit te bevorderen.

Conclusie: toneeldans modern/jazz is wel te realiseren binnen de centra; de centra willen dat ook.

Leerlingen moeten in dit geval wel minimaal 3 x 90 minuten per week voor 3 dansrichtingen les hebben, parallel met het V.O.. Voor talent moet worden gezien welke uitruil-mogelijkheden met het V.O. er zijn b.v. met tekenen en gymnastiek.

A.1. de pedagogenopleiding.

Verschilt niet veel bij modern/jazz van de toneeldans-opleiding. Velen weten (nog) niet of ze toneeldans of de pedagogenopleiding willen doen. Dat zien ze wel bij het toelatingsexamen van de vakopleiding. Dan moeten de vakopleidingen wel een duidelijk maatschappelijk perspectief tonen, maatschappelijke oriëntatie verzorgen.

Conclusie: ook de "vooropleiding" voor de pedagogenopleiding is door de centra te verzorgen.

LANDELIJKE INSTITUTEN

Landelijk Centrum voor Amateurdans  
Oudegracht 25  
3511 AB Utrecht  
030 - 334255

Landelijk Ondersteuningsinstituut Kunstzinnige Vorming  
Ganzenmarkt 6  
3512 GD Utrecht  
030 - 332328

Landelijke Stichting Kwaliteitsbewaking KV - AK  
Schiekade 189  
3013 BR Rotterdam  
010 - 4123696

Nederlandse Beroepsvereniging van Danskunstenaars  
Postbus 280  
5280 AG Boxtel  
035 - 836483

Nederlands Instituut voor de Dans  
Herengracht 174  
1016 BR Amsterdam  
020 - 237541

BIJLAGE D

DANSVLOEREN

Vloeren zijn er in verschillende soorten en maten en tegen verschillende prijzen. Afhankelijk van het doel, de gebruiksmogelijkheden en het budget zal een keuze gemaakt moeten worden. Bij die keuze moet betrokken worden:

- welke ondervloer er ligt;
- of de dansvloer uitneembaar of permanent moet zijn;
- of de vloer behalve voor dat ook voor andere doeleinden moet worden gebruikt.

In alle gevallen dient de vloer voor dans licht verend en stroef te zijn. Houten vloeren voldoen aan deze vereisten. Over Bruynzeel Vloeren in het bijzonder kan worden vermeld:

OP BRUYNZEEL PARKET WORDT VEEL GEDANST

Behalve in huiskamers, kantoren, showrooms etc. treft men op menige dansvloer Bruynzeel parket aan. Er zijn een aantal redenen voor aan te geven. In de eerste plaats is er een grote keuze in houtsoorten. Hout is in vele kleuren verkrijgbaar, van bijna wit tot tegen zwart aan. Het aantal legpatronen is eigenlijk onbeperkt, waardoor elke vloer uniek wordt. Het makkelijke onderhoud zal, zeker bij grotere ruimten, eveneens een belangrijke rol spelen.

Er is eigenlijk geen vloer te bedenken die zo functioneel is en tegelijkertijd zoveel sfeer aan een ruimte geeft. Niet voor niets vindt u in grote theaters en muziekcentra, waar sfeer en akoestiek belangrijk zijn, Bruynzeel of Kährs Parket. De Amsterdamse Stopera heeft behalve het toneel en de zaal, zelfs de repetitielokalen voor het orkest en het ballet van Bruynzeel parket voorzien.

BRUYNZEEL - JE DANST ER MET PLEZIER OP.

BIJLAGE E

FUNCTIEPROFIEL INSTRUMENTAAL BEGELEIDER

Aangezien er voor instrumentale begeleiders in tegenstelling tot dansdocenten geen aparte opleiding is, besteden we in deze bijlage aandacht aan de aan instrumentaal begeleiders te stellen (opleidings)eisen.

Naast muzikale en instrumentale vaardigheden dient de instrumentaal begeleider voor het begeleiden van danslessen aan de volgende eisen te voldoen:

1. Voorop staat dat de begeleider een veelzijdig muzikant moet zijn met gevoel voor en interesse in de dans;
2. De begeleider moet in staat zijn een wisselwerking tot stand te brengen tussen de dynamiek/intentie van de beweging en die van de muziek. Hij\* moet onder andere de juiste accenten geven en het karakter van oefening of de bewegingen muzikaal ondersteunen;
3. Om geen kans te lopen dat leerlingen of deelnemers "vastroesten" in een bepaald muziekstuk moet hij in staat zijn te improviseren en te variëren. Daarbij moet hij dit in de verschillende stijlen kunnen doen;
4. Hij moet improvisaties (min of meer) kunnen vastleggen en herhalen;
5. De begeleider moet (vooral voor klassieke dans) over een groot repertoire beschikken, waardoor bewegingen samen met muziek tegen de juiste cultuur-historische achtergrond geplaatst kunnen worden;
6. De begeleider dient op de hoogte te zijn van de terminologie van de oefenstof en de opbouw ervan.
7. Hij moet instrumentaal technisch zijn instrument zodanig beheersen dat hij in staat is meerdere uren achter elkaar te spelen.

Voor grotere instellingen strekt het tot aanbeveling te streven naar begeleiders met bepaalde specialisaties.

\* met de woorden "begeleider" en "hij" worden evenzeer vrouwelijke begeleiders bedoeld.

BIJLAGE F

RIJKSREGELING ERKENNINGEN CENTRA VOOR KUNSTZINNIGE VORMING  
onderdelen m.b.t. dans

DE MINISTER VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende dat het noodzakelijk is met het oog op de rol van de kunstzinnige vorming in het kunstbeleid, de bescherming van de consument, de afstemming van de werkzaamheden van centra voor kunstzinnige vorming op onderwijsvoorzieningen en op andere vormen van sociaal-cultureel werk alsmede met het oog op het verkrijgen van bevoegdheden en toelating tot hogere vormen van onderwijs, regelen te stellen omtrent de deugdelijkheid van de kunstzinnige vorming;

BESLUIT:

§ 1. ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1

Voor de toepassing van deze regeling wordt verstaan onder:

- |                                       |  |
|---------------------------------------|--|
| a. de minister:                       | de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk;  |
| b. kunstzinnige vorming:              | lessen, cursussen en projecten op het terrein van audiovisuele, beeldende, dans-, dramatische of muzikale vorming;   |
| c. centrum voor kunstzinnige vorming: | een in Nederland gevestigde rechtspersoon met volledige rechtsbevoegdheid die uitsluitend of mede ten doel heeft het zonder winstoogmerk uitvoeren van activiteiten bedoeld in artikel 2 van de Rijksbijdrageregeling sociaal-culturele activiteiten op het terrein van de kunstzinnige vorming; |
| d. werkplan:                          | een plan waarin voor de periode waarop het betrekking heeft een beschrijving wordt gegeven van de aard en de omvang van de activiteiten in relatie tot de gestelde leerdoelen en waarin wordt aangegeven met welke middelen de beoogde doeleinden worden bereikt;                                |

- e. raamleerplan: een leerplan dat in grote lijnen richtlijnen geeft omtrent doelstellingen, inhouden, middelen, werkvormen en evaluatie van onderwijssituaties zonder dit in details uit te werken;
- f. leerplan: een plan waarin wordt aangegeven langs welke weg en met welke indeling van de leerstof gestelde leerdoelen worden bereikt;
- g. de inspectie: de inspectie bedoeld in artikel 18.

## Artikel 2

1. Een centrum voor kunstzinnige vorming wordt voor de uitvoering van activiteiten door de minister erkend, als het voldoet aan de voorwaarden gesteld in paragraaf 2.
2. Indien het centrum voor kunstzinnige vorming niet meer aan de gestelde voorwaarden voldoet, kan de erkenning worden ingetrokken.

## § 2. VOORSCHRIFTEN VOOR DE ERKENNING MET BETREKKING TOT DE UITVOERING VAN ACTIVITEITEN.

## Artikel 3

Een centrum voor kunstzinnige vorming voert de activiteiten uit overeenkomstig een werkplan, dat ten aanzien van de activiteiten die worden uitgevoerd, voldoet aan de in de artikelen 4-9 gestelde voorwaarden.

## Artikel 4

Het werkplan bevat voor de sector muzikale vorming tenminste het volgende activiteitenpakket:

- a. algemene muzikale vorming, behalve in die gevallen waarin het (basis) onderwijs voorziet;
- b. groeps- en individueel onderwijs aan de hand van de meest gangbare instrumenten uit de navolgende categorieën:
  - de menselijke stem,
  - toetsinstrumenten,
  - strijkinstrumenten,
  - blaasinstrumenten,
  - tokkelinstrumenten,
  - slaginstrumenten;
- c. ensembles van diverse samenstelling voor vocalisten en instrumentalisten.

#### Artikel 5

Het werkplan bevat voor de sector audio-visuele vorming tenminste het volgende activiteitenpakket:

- a. algemene audiovisuele vorming;
- b. fotografie, film, video of band.

#### Artikel 6

Het werkplan bevat voor de sector beeldende vorming tenminste het volgende activiteitenpakket:

- a. algemene beeldende vorming;
- b. schilderen, tekenen of grafische vormgeving;
- c. vormgeven in hout, metaal, kunststoffen of aanverwante materialen, waaronder begrepen architectonische vormgeving;
- d. vormgeving in textiel;
- e. boetseren, keramische of plastische werkvormen;
- f. beschouwing van kunst en vormgeving.

#### Artikel 7

Het werkplan bevat voor de sector dansvorming tenminste het navolgende activiteitenpakket:

- a. algemene dansvorming;
- b. dansexpressie of volksdans;
- c. klassiek, modern of jazzballet.

#### Artikel 8

Het werkplan bevat voor de sector dramatische vorming tenminste het navolgende activiteitenpakket:

- a. algemene dramatische vorming;
- b. toneel, toneel-workshop, tekstbehandeling of voordrachtskunst;
- c. creatief spel;
- d. mondelinge en schriftelijke taalexpressie of taal-workshop;
- e. mime of pantomime.

#### Artikel 9

1. In het werkplan wordt aangegeven op welke wijze de activiteiten zijn afgestemd op het kennisniveau of de ervaring van de deelnemers.
2. Tevens wordt aangegeven langs welke weg de gestelde leerdoelen worden bereikt.
3. Voor zover door de minister met betrekking tot de leerdoelen raamleerplannen zijn vastgesteld, bevat het werkplan voor de desbetreffende onderdelen bovendien leerplannen, die een concretisering zijn van de raamleerplannen.
4. In het werkplan wordt de duur en frequentie van de verschillende projecten, cursussen en lessen aangegeven. Voor een deelnemer bestaat in ieder geval de mogelijkheid om wekelijks een les of cursus van tenminste dertig minuten te volgen.



#### Artikel 10

1. Bij een centrum voor kunstzinnige vorming is ten behoeve van de tot standkoming van de werk- en leerplannen en de begeleiding van de docenten per sector voldoende inhoudelijke leiding aanwezig.
2. De minister beslist - de inspectie gehoord - of de omvang van het takenpakket van deze leiding voldoende is om de kwaliteit van de cursussen, lessen en projecten te garanderen.
3. Per sector is tenminste één functionaris belast met de inhoudelijke leiding rechtstreeks verantwoordelijk verschuldigd aan het bestuur.

#### Artikel 11

1. Degene die de cursussen, lessen of projecten verzorgt of begeleidt, voldoet aan de eisen van benoembaarheid, overeenkomstig het bepaalde krachtens artikel 23, eerste lid, onder b van de Rijksbijdrageregeling sociaal-culturele activiteiten.
2. Functionarissen belast met de inhoudelijke leiding, bezitten voor de sector waarvoor zij de leiding hebben de hoogste bevoegdheid.
3. Deze eisen van benoembaarheid zijn omschreven in bijlage 1 bij deze regeling. De minister kan in bijzondere gevallen ontheffing verlenen van de gestelde benoembaarheidseisen.

#### Artikel 12

Cursussen, lessen of projecten worden uitgevoerd in ruimten die daarvoor geschikt en toegerust zijn. De beoordeling daarvan geschiedt aan de hand van de richtlijnen opgenomen in de bij deze regeling behorende bijlage 2.

Bijlage 1  
bij Erkenningenregeling

EISEN VAN BENOEMBAARHEID VOOR DOCENTEN EN FUNCTIONARISSEN BELAST MET  
INHOUDELIJKE LEIDING, VERBONDEN AAN CENTRA VOOR KUNSTZINNIGE  
VORMING.

- I. De activiteiten worden uitgevoerd onder leiding van docenten die aan de navolgende eisen van benoembaarheid voldoen

Dansvorming, algemeen en gespecialiseerd

17. Een voltooide dans-pedagogische opleiding aan een erkende school voor dansvakonderwijs.  
18. Staatsexamen danspedagogiek.  
Voor de specialistische vorming leiden de vorengenoemde aktes en diploma's, onverminderd het bepaalde in punt III, alleen tot benoembaarheid voor het vak of het onderdeel waarin men zich tijdens de opleiding heeft gespecialiseerd, respectievelijk het Staatsexamen heeft behaald.

II. Eisen voor functionarissen belast met de inhoudelijke leiding

Voor functionarissen belast met de inhoudelijke leiding op het terrein van de muziek geldt, dat zij de hoogste bevoegdheid voor het onderdeel muziek dienen te bezitten en wel: nrs. 2, 4 of 8 of diploma B van de nrs. 5, 6 of 7;  
voor functionarissen belast met de inhoudelijke leiding op het terrein van de audio-visuele vorming geldt, dat zij de hoogste bevoegdheid dienen te bezitten voor het onderdeel audio-visuele vorming en wel nr. 15;  
voor functionarissen belast met de inhoudelijke leiding op het terrein van de beeldende vorming geldt dat zij de hoogste bevoegdheid dienen te bezitten voor het onderdeel beeldende vorming en wel nrs. 11, 12 of 13;  
voor functionarissen belast met de inhoudelijke leiding op het terrein van de dansvorming geldt, dat zij de hoogste bevoegdheid dienen te bezitten voor het onderdeel dansvorming en wel nrs. 17 of 18;  
voor functionarissen belast met de inhoudelijke leiding op het terrein van de dramatische vorming geldt, dat zij de hoogste bevoegdheid dienen te bezitten voor het onderdeel dramatische vorming en wel nrs. 19, 20 of 21.

### III. Benoembaarheidsverklaringen

Docenten en functionarissen belast met de inhoudelijke leiding die niet in het bezit zijn van onder I en II genoemde diploma's kunnen door de minister, gehoord de inspectie, benoembaar worden verklaard indien hun kennis en/of ervaring zodanig is, dat naar diens oordeel een verantwoorde uitoefening van hun functie is gewaarborgd. Bij de beoordeling kan het bezit van een buitenlands diploma of een diploma in een aanverwante discipline een rol spelen.

Mocht de minister genoodzaakt zijn aangaande een benoeming afwijzend te beslissen dan zal tevoren met de betrokkenen overleg worden gepleegd en zal deze afwijzing van een motivering vergezeld gaan. Uiterlijk drie maanden na dagtekening van de kennisgeving kunnen tegen beslissingen op aanvragen tot een benoembaarverklaring bezwaarschriften bij het Ministerie worden ingediend. Deze bezwaarschriften en de oorspronkelijke aanvraagformulieren worden om advies toegezonden aan een door de minister in te stellen commissie, bestaande uit deskundigen uit het kunstvakonderwijs, de lerarenopleiding op dit terrein. Indien betrokkene niet voldoet aan de pedagogisch-didactische eisen, zullen werkveld-deskundigen bij de beoordeling betrokken worden.

Ten aanzien van de beoordeling van de docenten en functionarissen belast met de leiding op het terrein van de muzikale vorming die niet in het bezit zijn van vorengenoemd diploma kan het volgende worden medegedeeld:

De minister kan (een) verklaring(en) verlangen van (een) door hem aan te wijzen deskundige(n). Verder moet worden medegedeeld dat de criteria zoals die zijn neergelegd in de brief van de Inspecteur Muzikale Vorming dd. 31 januari 1978 van kracht blijven tot 1 januari 1980 (Bijlage 3).

Bij de beoordeling van docenten en functionarissen belast met de inhoudelijke leiding op het terrein van de beeldende vorming die niet in het bezit zijn van een getuigschrift van de cursus pedagogisch-didactische bijscholing geldt dat bij benoembaarheidsverklaring de huidige norm van 500 lessen zal worden aangehouden.

Richtlijnen voor accommodatie van centra voor kunstzinnige vorming (muziekscholen en creativiteitscentra).

#### Dansvorming

18. Dansruimte per lokaal, verhouding lengte:breedte 3:2, hoogte ongeveer 4 meter (140 m<sup>2</sup>)

inrichting:

- een voor dit onderwijs geschikte vloer verend en stroef;
- een barre voor kinderen en volwassenen (0,80 en 1,10 m, doorsnede 4 cm);
- een piano en andere voor het onderwijs noodzakelijke begeleidingsinstrumenten;
- ventilatie die zo weinig mogelijk plotselinge afkoeling veroorzaakt; diffuse verlichting; verwarming, waarbij snelle temperatuurwisseling mogelijk is;
- de ruimte waarin het onderwijs plaats vindt moet vrij zijn van obstakels;
- de akoestiek moet voldoende geschikt zijn voor spreekstem en muziek;
- van de dansruimte afgescheiden kleedruimten met voldoende wasgelegenheid. (20 m<sup>2</sup>)

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING  
bij Erkenningenregeling

Artikel 1c

Een centrum voor kunstzinnige vorming kan juridisch functioneren onder de verantwoordelijkheid van één of meer gemeente(n) dan wel zijn opgenomen in een op een breder doel gerichte kunstinstelling.

Ook andere vormen van juridische onderbrenging zijn mogelijk, vandaar dat in de tekst het woord "mede" is opgenomen.

§2. Algemeen

Een centrum voor kunstzinnige vorming kan een rijkserkenning verkrijgen, ook als het slechts één van de sectoren van de kunstzinnige vorming behartigt, dat wil zeggen dat bijvoorbeeld een muziekschool een erkenning kan krijgen ook als zij geen dansvorming, audio-visiuele, beeldende of dramatische vorming in haar pakket opneemt.

Artikelen 5, 6, 7 en 8

In de artikelen 5, 6, 7 en 8 zijn voor de verschillende sectoren van de kunstzinnige vorming onder de verschillende letters aangegeven welke activiteiten minimaal in het werkplan moeten zijn opgenomen, wil een centrum voor een rijkserkenning in aanmerking komen. Uit de activiteiten die achter de verschillende letters vermeld staan, kan desgewenst een keuze gemaakt worden. Bovenstaande betekent dat van de genoemde activiteiten per letter tenminste één activiteit in het werkplan moet zijn opgenomen. Vertaald naar de onderscheiden sectoren zullen de werkplannen dus omvatten:

voor de audio-visuele vorming tenminste 2 activiteiten; voor de beeldende vorming 6; voor de dans 3; voor dramatische vorming tenminste 5 activiteiten.

Bijvoorbeeld bij de beeldende vorming: artikel 6, onder b kan een keuze gemaakt worden uit: schilderen, tekenen of grafische vormgeving. In het werkplan zal dus in ieder geval één van de 3 activiteiten moeten zijn opgenomen. Het is de keuze van het instituut om uit deze 3 activiteiten te kiezen. Uiteraard staat het de instituten vrij ook 2 of 3 van deze activiteiten in het werkplan op te nemen.

## Artikel 7

In artikel 7 is opgenomen algemene dansvorming. Tot op heden is er nog geen duidelijkheid over de inhoudsbepaling van dit leerstofgebied. Er zijn groeperingen die bij de nadere invulling vooral denken aan activiteiten, gericht op jongere leeftijdsgroepen, verwant aan activiteiten die vallen onder de algemene muzikale vorming zoals die in de muziekschool beoefend worden. Anderen zien meer verwantschap met de algemene beeldende vorming: zowel algemene aspecten van de dans komen aan de orde als de kennismaking met de specifieke facetten van de dans. Hangende deze discussie is er van de zijde van het ministerie geen keuze gedaan met betrekking tot de nadere invulling van dit activiteitengebied, noch met betrekking tot de deskundigheidseisen van de beroepskrachten. Dit betekent dat een ieder die afgestudeerd is aan de opleiding dansdocenten van een van de dansvakopleidingen dit activiteitengebied voorlopig mag verzorgen. De discussie met betrokkenen tot dit onderwerp zal in de loop van 1979 worden voortgezet.

## Artikel 10

Bij de toetsing of een instituut beschikt over voldoende inhoudelijke leiding om werkplannen op te stellen en uit te voeren, zullen de volgende criteria gebruikt worden. Voor kleine centra (gedacht wordt aan centra van plus minus 100 uur per week) een getalsverhouding van ongeveer 1 begeleidingsuur op 10 docentenuren. Bij grotere centra (plus minus 400 uur per week) een verhouding van ongeveer 1 begeleidingsuur op 15 á 20 docentenuren. De inhoudelijke leiding kan worden ingevuld door directeur, adjunct-directeur en of stafdocent(en). De minister heeft niet willen treden in de verantwoordelijkheid van het bestuur voor de opbouw van de staf evenals dat nu niet het geval is bij de centra voor audio-visuele, beeldende en dramatische vorming. In de erkenningenregeling wordt geen uitspraak gedaan over de vraag of de algemene leiding wordt toevertrouwd aan een organisatorisch zakelijk directeur dan wel een inhoudelijk directeur. Wel moet de eerstverantwoordelijke functionaris voor de inhoudelijke leiding voor dat onderdeel rechtstreeks aan het bestuur verantwoording verschuldigd zijn. Naast deze rechtstreekse verantwoordelijkheid tegenover het bestuur en de omvang van het takenpakket kan het bestuur van de instelling de opbouw van de staf niet-docenten afstemmen op de regionale situatie en mogelijkheden. Deze criteria gelden voor iedere sector van de kunstzinnige vorming. Dit betekent dus dat voor iedere sector die enige omvang heeft (gedacht wordt aan meer dan 25 uur per week) een stafdocent verantwoordelijk moet zijn voor de inhoudelijke leiding van de activiteit.

#### § 4. Inspectie

De inspectie Kunstzinnige Vorming is behalve met de taken zoals omschreven in artikel 18, ook belast met het toezicht op en de uitvoering van het verstrekken van informatie alsmede het verlenen van adviezen aan overheden over de Rijksbijdrageregeling sociaal-culturele activiteiten conform artikel 36 van die regeling.

Zoals boven reeds aangegeven, zal de inspectie met betrekking tot de aanstelling van beroepskrachten bij centra voor kunstzinnige vorming (daar waar mogelijk is) de procedure van de Rijksbijdrageregeling sociaal-culturele activiteiten volgen.

#### § 5. Overgangsbepaling

Het beleid is er dezerzijds op gericht gedurende de overgangsperiode van twee jaar zodanige maatregelen te treffen dat alle centra voor kunstzinnige vorming getoetst worden aan het bepaalde in deze regeling en dat zij voor het eind van deze twee jaar in principe de ministeriële beschikking tot erkenning hebben kunnen ontvangen.

#### Evaluatie van de regeling

Zoals ook gesteld in de nota van toelichting bij de Rijksbijdrageregeling sociaal-culturele activiteiten zal deze erkenningenregeling met name geëvalueerd worden aan de hand van de criteria, vermeld in de Nota Kunst en Kunstbeleid en in het Advies verzorgingsstructuur kunstzinnige vorming en de verdere uitwerking die aan het advies gegeven wordt/is.

#### Richtlijnen accommodaties

Voor nadere informatie met betrekking tot de bouw van accommodaties op het terrein van de muziek zij verwezen naar de publikatie die door de Rijkscommissie van Advies voor de Bouw van schouwburgen en concertzalen, tezamen met de Stichting Overleg Muziekonderwijsinstellingen is uitgegeven.

Voor nadere informatie ten aanzien van de bouw van accommodaties op het terrein van de dans, zij verwezen naar de publikatie dienaangaande van de Stichting Centraal Dansberaad.

AANBEVOLEN LITERATUUR

Boek en Dans

literatuuronderzoek methodiek dans  
René Kooyman  
LOKV 1989

Dans '88

verslag van het projekt Amateurtheaterdans  
LCV 1988

Dans: altijd in beweging

onderwijspakket voor de onderbouw van het V.O.  
Harriëtte Haasen  
LOKV 1989

Duizend schijnen

electric boogie, breakdance, brown  
Ciska van den Eynde  
LOKV 1985

Jazzdans, oude vormen nieuwe stijlen

Berdien Borgers/Rosita van der Vloet  
SUA 1984

Op weg naar een podium

advies infrastructuur amateurdans  
Gerry Morel e.a.  
NID 1989

Verslag danswerkplaatsprojekt (met videoband)

LOKV 1990

Volken en dansen

G.J. van Ammerkate  
Stichting Anka 1986

Werkplannen dans

een leidraad  
Marieke Stenvers  
LOKV 1989

Bovenstaande literatuur is te bestellen bij:

- \* Landelijk Centrum Volksdans LCV
- \* Nederlands Instituut voor de Dans NID
- \* Landelijk Ondersteuningsinstituut Kunstzinnige Vorming LOKV  
(voor adressen e.d. - zie Bijlage C)